

Politiska partier

Ett sätt att påverka utvecklingen i samhället är att engagera sig i ett **politiskt parti**. Det är en organisation där människor utifrån samma ideologi och liknande åsikter arbetar tillsammans för att driva igenom frågor de tycker är viktiga. Representanter för de politiska partierna strävar efter att bli valda till så många politiska uppdrag som möjligt i riksdag, kommun och region. Partierna fungerar som en länk mellan invånarna och den politiska makten. Riksdagspartier kallas de politiska partier som är representerade i riksdagen.

Vad står partierna för?

Om du vill ta reda på vad ett parti står för och vilken ideologi det stödjer sig på, ska du studera deras partiprogram. Partiernas hemsidor brukar också innehålla information om partiets politiska mål och hur de ska nå dit. Inför val är även valmanifest bra källor till information.

Partiprogrammet beskriver hur partiet vill arbeta med frågor som bostäder, skola, miljö och invandring. Partiprogrammet styr arbetet så att alla inom partiet strävar efter samma mål.

Stat, kommun och region leds av människor i politiska partier som måste vinna röster i nästa val för att få fortsätta att styra. Väljarna stödjer det parti vars politik de gillar och som driver frågor som är viktiga för dem.

Alla politiska partier har ungdomsförbund där unga människor kan prova att vara politiskt aktiva och lära sig att arbeta politiskt.

Vänster-högerskalan

För att förstå partiernas inställning i olika samhällsfrågor kan man sortera dem på en **vänster-högerskala**. I grunden handlar skalan om synen på statens roll i samhället och betydelsen av privat eller gemensamt ägande.

Till vänster på skalan finns de partier som vill nå det goda samhället genom en aktiv stat med stor offentlig sektor; de vill att verksamheter som skola, vård och omsorg finansieras med skattebetalares pengar. Högre skatter gör att till exempel vården kan vara avgiftsfri för barn.

På skalans högersida utvecklas det goda samhället tvärtom med mindre statlig inblandning och stort utrymme för företag, exempelvis

privata skolor och sjukhus. Låga skatter gör att människor får behålla mer av sina pengar men istället får betala mer själva när de till exempel söker vård.

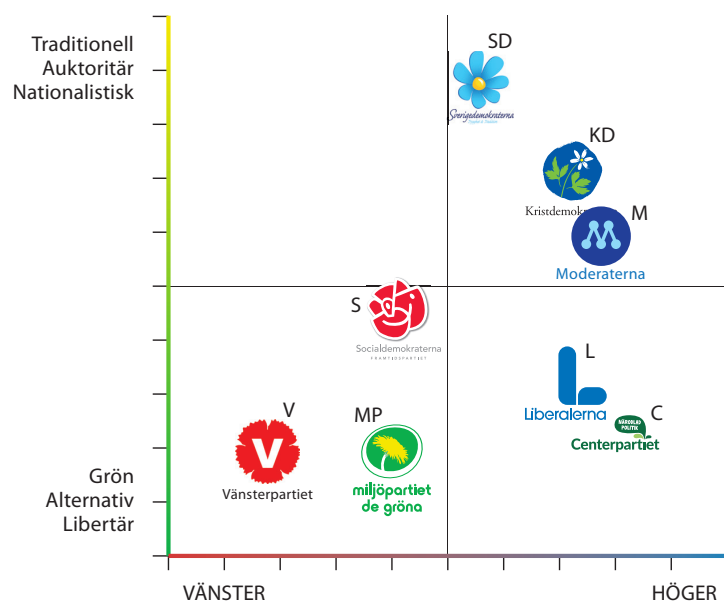
Det **socialistiska blocket** ligger till vänster på skalan och det **borgerliga blocket** till höger. Ofta har den röda färgen förknippats med vänster och den blå med höger. Partierna inom respektive block har delvis samma grundideologi.

Numera händer det att partier samarbetar mellan blocken. Det beror bland annat på att deras värderingar har närmat sig mitten på vänster-högerskalan. Socialistiska och borgerliga partier står ibland ganska nära varandra i politiska frågor.

GAL-TAN

De politiska partierna kan också sorteras in på **GAL-TAN-skalan**. Den har vuxit fram efter att miljö, mångkultur, migration och jämställdhet har blivit viktiga politiska frågor. Utifrån vad partierna tycker om bland annat dessa frågor går det att placera dem på GAL-TAN-skalan. GAL-sidan står för **Gröna, Alternativa och Libertära**, alltså frihetliga, värderingar. På TAN-sidan finns ett **Traditionalistiskt, Auktoritärt och Nationalistiskt** sätt att beskriva det goda samhället.

GAL-TAN

Politik handlar ofta om ekonomi. GAL-TAN-skalan visar däremot hur partierna förhåller sig till andra värden när de tar ställning till exempelvis miljöfrågor.

Källa: Chapel Hill Expert Survey, 1999–2019.

De största politiska partierna

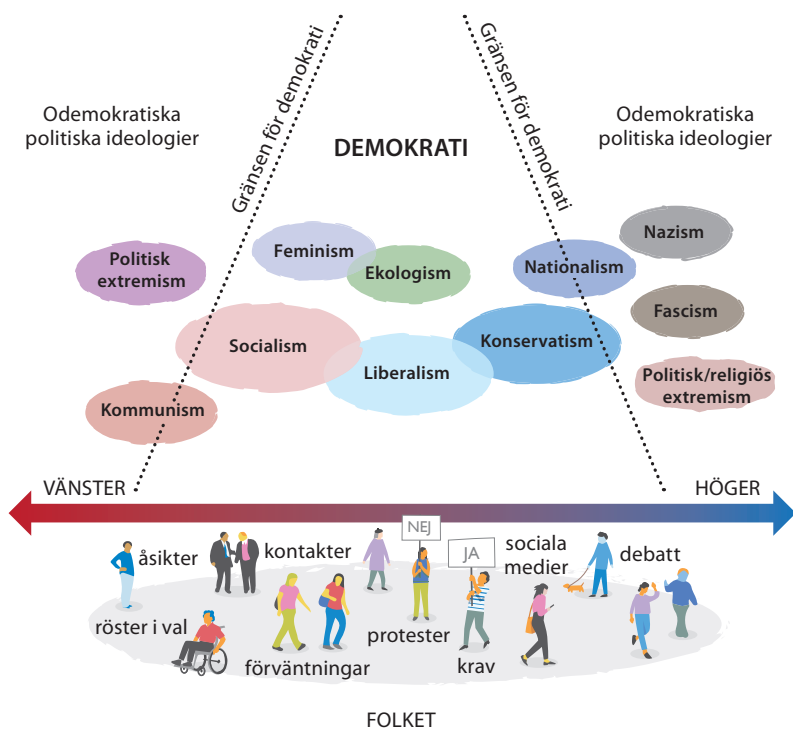
Här följer en kort och förenklad beskrivning av Sveriges största partier.

Socialdemokraterna (S) och **Vänsterpartiet (V)** har sitt ursprung i socialismens ideologi och ligger till vänster på vänster–högerskalan. De vill att staten ska ta mycket ansvar för invånarna. På så sätt kan samhället bli rättvisare, till exempel mellan fattiga och rika.

På högersidan finns fyra borgerliga partier: **Moderaterna (M)**, **Kristdemokraterna (KD)**, **Centerpartiet (C)** och **Liberalerna (L)**. Gemensamt för dem är att de utgår från liberalismens idéer om individens frihet. Människor ska bestämma så mycket som möjligt över sig själva och staten ska inte blanda sig i för mycket. Flera av partierna har också drag av konservativa idéer.

Sverigedemokraterna (SD) kallar sig för ett demokratiskt och socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn och hamnar också på högersidan. De stödjer till exempel den traditionella kärnfamiljen och vill kraftigt begränsa invandringen.

Miljöpartiet (MP) vill inte inordna sig på en vänster–högerskala. Partiet väljer sida utifrån vad det anser vara bäst för miljön och klimatet, men har på senare år främst samarbetat med det socialistiska blocket.

Demokratis gränser

Alla politiska partier är överens om att Sverige ska vara ett demokratiskt land. Demokrati blir ett slags överideologi. I bilden ligger de ideologier som står för demokratis grundläggande principer innanför demokratis gränser. De partier som hyllar andra värden, som fåtalsvälde, ligger utanför.

Folkrörelser

Folkrörelsernas framväxt på 1800-talet hör ihop med utvecklingen av demokratin i Sverige och påverkar än i dag politiken. Folkrörelser uppstår när människor går samman för att komma tillrätta med orättvisor och problem i samhället.

Arbetarna organiserade sig i **arbetarrörelsen** och kämpade för bättre löner och arbetsvillkor. Ur arbetarrörelsen föddes det socialdemokratiska partiet, Vänsterpartiet och fackföreningsrörelsen.

Stort missbruk av alkohol, ledde till att **nykterhetsrörelsen** växte fram som en samlingspunkt och räddning för många människor.

Längtan efter nya sätt att fira gudstjänst och leva som kristen ledde fram till **frikyrkorörelsen**.

Kvinnorörelsen hade stor betydelse för att kvinnor fick rösträtt 1919.

I början av 1900-talet uppstod **idrottsrörelsen**, **hyresgäströrelsen** och på 1970-talet kom **miljörörelsen** som är ett samlingsnamn för flera miljöorganisationer.

Arbetare i Sundsvall demonstrerar för åtta timmars arbetsdag år 1890. Det infördes i Sverige år 1919.

UPPGIFTER

Redogör: Vilka är de stora skillnaderna mellan de svenska politiska partierna?

Redogör: Varför är det bra att kunna placera partier på en vänster-höger-skala eller på GAL-TAN-skalan?

Diskutera: Varför behövs det politiska partier i ett samhälle, tycker du?